

GAZETA

Palatul Cultural

55

Arad

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAI TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Autorități, instituții, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituții sătești 200 lei.

Învăț tardiv

Conferința dela Stresa ni-a în evidență o mare — să-i zicem — numai astfel — numai în așa fel.

Conferința aceasta mult vremea pomul laudat din proclama care să nu te duci cu sălașul, s'a mulțumit să ia la cunoștință călcarea de către germani a tratatului de pace dela Versailles, și odată alunecată necușul acesta, a luat la cunoștință și dorința ce nu se poate oficial, a Ungariei și a Germaniei, ca să li se recunoască acestor țări dreptul de înarmare, apoi a luncat și mai departe, și a recomandat stațiunile învecinate cu acești foști inamici, să cadă cu ei la învoia privința înarmărilor. Așadar că d. Laval, ministrul externe al Franței, a dat o tălmăcire acestui text al conferinței; și anu-șă s'a luat cunoștință de la Austria, Ungariei și Germaniei, dar nu s'a făcut vreo invitație să se învoială, ci numai li s'a spus celor trei țări: duceți-vă la o vorbă cu vecinii și interesați.

Orba e că, oricum ai sici-o, stăruința e pusă pe tapet, și o fi pus oficial cele state foste inamice. Așa se întâmplă alunecările, când ai înțeles odată să aluneci.

Germania, prin ministrul no- de externe, d. N. Titulescu, făcut strălucit datorită de piedeca incurajarea revizionistilor. „Budapesti Hirlap” din 1935, vorbind despre prepozițiile din „Times” ale presei germane referitoare la energia demersuri telefonice făcute de Titulescu la Stresa ca medietate al Miciei Înțelegerii totodată și al Înțelegerii canice, spune că „Titulescu a atitudinea sa, a făcând imposibilă schimbarea la Stresa a clauzelor de retragere din tratatele de referință la Austria, Ungaria și Bulgaria.” E un suprem omagiu ce se aduce d-lui Titulescu, această notă, pentru care semioficiosul omului maghiar îl injură jigă-

dar succesul acesta nu poate fi decât ceea ce am neglijat la casa 16 ani dela unire. E ca conferința dunăreană, și se va mai pune și acolo stăruința înarmării pe față a Germaniei și a Bulgariei, se va face din pricina împotririții d. Titulescu tot fără o rezoluție. Chestiunea rămâne însă nerăzărită. Și mai rămâne un fapt: Germanii se înarmează și fără învoia țarilor vecine și a opei, și nu de acum ci de deceniu și jumătate. În acest deceniu și jumătate și-a realizat tot tineretul prin zisul „sport obligatoriu”, transformat politehnicele în școli de avioane iar laboratoarele universitare în labo-

Cazul d-rului Basch

— Mostră de tratament minoritar din Ungaria —

Minoritatea nemțească din Ungaria (oficial de 460 de mii de suflete, după statisticile nemțești de peste 600 de mii) se împărțeste de-aceiași soarte vitregă ca sârbii, ca românii, ca slovacii, deși Ungaria e 'n bune legături cu Germania și mai cu seamă de o vreme încoace umblă să-și lege soarta pe viață pe moarte de Germania lui Hitler.

E de sigur foarte ciudată această purtare, îndeosebi că dela Berlin i s'a dat Ungariei nu odată peste nas din pricina asiaticismului cu care-și tratează cetățenii de lege nemțească. Pentru cine cunoaște însă mentalitatea ungurească, nu mai e ciudat nimic. Mentalitatea ungurească nu admite altceva decât „magyar emberi”, de-ar fi minoritarii cu care are de-a face nu conaționali de ai Germaniei ci de ai Angliei sau ai unei supra-Anglii. Ca să-i faci „magyar emberi”, Ungariei îi îngăduie orice pe lume, chiar dacă tot atunci se erijează în avocat al minorităților din alte state. Asta e Ungaria de când e ea Ungarie, asta e mentalitatea acestor zbiri de când li știe Europa.

Își are ea dreptatea ei, nu-i vorbă. Știe ea bine, și nu unul dintre publiciștii ei și dintre oamenii ei politici a spus-o, că dacă nu-și face cu orice mijloace un popor numeros, dacă nu asimilează pe toți din țara ei, praful se alege pân' la urmă de „domnia grămadă de gunoi a Huniei”, cum i-a zis într-o cumpărită poezie Ady. A pedepsit-o Dumnezeu dintru 'nceput cu această pedeapsă. De când tatăl ei Arpad n'a venit decât cu 30 de mii de unguri — evaluați de istoricul unguresc Pauler — în pământul dintre Alpi și Carpați, locuit pe atunci, după evaluarea aceluiași, de un milion de autohtoni. Proporția, cu toate maghiarizările din secole întregi, s'a păstrat ja-

ratoare de război, ca să nu mai vorbim despre înarmările regulate, ale ministerului războiului. Iar noi am făcut în acest deceniu și jumătate ceea ce cu toții o știți. Încă — cumpărită de tot coincidentă — exact în ziua când la Stresa se discuta reinarmarea Ungariei iar d. Titulescu amenința pe cei dela Stresa prin telefon, parlamentul nostru trimitea în judecată pe trei dintre vinovții afacerii Skoda!

nică pentru unguri. Trăianonul li-a fost o binefacere, că li-a redus numărul minoritarilor la circa un milion, plus vre-o 700—800 de mii de evrei, din totalul de mai bine de opt milioane și jumătate al locuitorilor țării. Adevărat că proporția aceasta nu e tocmai exactă. Societatea de maghiarizări de nume a socotit că sunt în Ungaria patru milioane și jumătate de cetățeni cu nume ne-ungurești. Dintre aceștia foarte mare parte sunt maghiarizați, dar nu de geaba e secolul nostru secolul naționalismului: își revin la conștiința naționalității proprii până și victimele cele mai pierdute ale celui mai sălbatic proselitism, ale proselitismului unguresc.

Nemții erau în Ungaria cei mai pierduți. Cei mai mari renegați dintre ei s'au ales. Majoritatea oamenilor politici, a episcopilor, a demnitarilor din raiul hortist, dintre renegații lor s'au recrutat. În guvernul de astăzi, Gömbös (Knöpfler) e de-al lor, Homan de-al lor, Fabinyi de-al lor. În parlamentul de astăzi jumătate-s de-ai lor. În partidul lui Eckhardt trei sferturi dintre parlamentarii de azi sunt de-ai lor, toți renegați cu o singură excepție: Adam Riesz. Și așa-i peste tot. Însăși Liga Revizionistă e sub conducerea unui renegat svăbesc, a lui Herczeg Ferenc.

Și totuși germanii din Ungaria se redeșteaptă și ei. N'au la 600 de mii de suflete decât 40 de școli primare cu limbă de predare maghiaro-germană (mai mult maghiară decât germană), și încep să-și pretindă școală nemțească. Nu pot avea partid politic, și caută să intre în parlament sub pulpana partidelor ungurești. În parlamentul de-acum au căutat să se introducă trei inși, sub firma partidului agrarian al lui Eckhardt, și n'a reușit decât cel mai inofensiv: Riesz, pentru că 'n contra celorlalți doi s'au făcut presiuni cum nu s'au mai pomenit, mergând însuși primul ministru și ministrul de interne la alegători ca să le spună că în Ungaria nu e nevoie de-o reprezentare 'n parlament a minorităților — expressis verbis — și că nu-și pot nici închipui ca germanii să voiască altfel.

Cei trei candidați germani au fost: Kussbach, președintele Asociației culturale germane (ginterea martirului

Bleyer), dr. Basch, secretarul Asociației culturale germane, și mai sus pomenitul, care a reușit să se aleagă, Riesz Adam.

Pe Basch, fiindcă a prea dat autorităților și înșiși guvernărilor de lucru în alegeri, l-au pedepsit acum într'un chip care caracterizează cum nu se poate mai elocvent tratamentul minoritar din Ungaria.

Drul Basch jnuse în Noemvrie 1933 o adunare cu secția din Bătaapăti a Kulturvereinului, și li-a vorbit sătenilor între altele în contra maghiarizărilor de nume, începute în vara aceluia an pe cale oficială, silnică. A spus adunării că „cine dintrai noștri își lapădă numele nemțesc și-și maghiarizează numele, dovedește că nu era vrednic de numele ce l-a avut”.

Notarul satului, prezent la adunare din oficiu, l-a părut răstălmăcind că a spus: „cine își maghiarizează numele, nu e om cinstit.” Au mai luat un martor, care a auzit c'a spus că au fost siliți în vremea din urmă să-și maghiarizeze numele 20 de germani dela Căile Ferate, și încă unul care a declarat că 'n urma cuvântării lui Basch sătenii l-au batjocorit pentru că și-a maghiarizat numele.

Pe baza acestor mărturii tribunalul din Pécs (Cinci Blserici) l-a condamnat la trei luni închisoare, — ceea ce i-a dat îndreptățire contracandidatului său din a-legeri, svăbului renegat Iuliu Pekár care prezidează „Societatea turanică”, să spună într'un interviu, că or fi o rușine ne mai pomenită pentru parlamentul unguresc, imposibilă în Anglia, în Franța, în Italia, ca cineva care-l condamnat pentru lăse-națiune să ajungă 'n parlament.

Aceasta a fost adevărat calificarea „crimei” lui Basch.

Acum i s'a mai dat o calificare și s'au mai adăos la pedeapsa tribunalului încă două luni de temniță, plus ridicarea dreptului de-a mai călca în satul Bătaapăti.

Procesul i s'a judecat din nou, urmează în pag. 2.

Înștiințare

Atragem atenția restanțierilor noștri și celor al căror abonament a expirat, că am anexat la numărul de față al „Gazetei Antirevizioniste” un mandat postal, ca să ne trimită abonamentul.

Avem restanțieri cari nu ni-au achitat un ban, dela 'nceputul apariției ziarului și până astăzi, dela 'nceputul lui Septembrie și până la Paști. Aproape opt luni implinite li-au putut fi destul, ca să-și dea în sfârșit seama că trebuie să-și facă datoria. Noi ni-am făcut-o, dându-le o gazetă care e unică nu numai la noi ci 'n toate țările Miciei Înțelegeri vizate de nesațul revizionist. Acum de Paști măcar, când fiecare are bani de aruncat pe teșgheaua tuturor străinilor ce ne poartă sămbetele, să și-o facă și dânsii față de-o gazetă cinstită și indispensabilă. Altfel nu va fi vina noastră dacă odată cu încetarea trimiterii foli de-acum în două săptămâni, îi vom arăta în fiecare număr de gazetă cu numele și cu toată adresa oprobriului public.

Am anexat deasemenea mandate postale la exemplarele celor cărora li-am trimis în vremea din urmă numere de probă. Nădăjduim că ni-au apreciat munca și jertfa și ne vor onora cu abonamentul lor. Li înștiințăm că dela Paști înainte nu vom mai trimite numere de probă în satele în cari am trimis până acum, deci dacă vor să ne citească pe viitor, să binevoiască să se aboneze.

Abonamentul a fost pe anul trecut 160 de lei, deci restanțierii din anul trecut ne vor trimite pentru lunile de-atunci câte 15 lei pe lună.

Dela Anul-Nou am redus cu mari sacrificii abonamentul la 130 de lei pe an, sau 70 pe jumătatea de an, fiind astfel „Gazeta Antirevizionistă” cea mai ieftină gazetă săptămânală din țară.

Restanțierii cari nu pot nici după atâtea luni să aprecieze muncă românească grea ce se depune la această gazetă, sunt rugați să-și lichideze datoria de până aci, ca să scape și ei de noi și noi de ei.

Cazul d-rului Basch

(Continuare d.n pag. 1-a)

la 17 Aprilie, la Curtea de apel din Pécs. Precum arată „Budapesti Hirlap”, „Pesti Hirlap” și alte ziare din 18 crt., crima de a fi îndemnat pe nemți să nu-și maghiarizeze numele a fost calificată de astă dată în plus: **„atacare a suveranității maghiare și stirbire a prestigiului statului maghiar.”**

Adecă înțelegeți: statul maghiar e suveran să facă ce-i place: să maghiarizeze numele cu de-a sila! Procurorul ni-a dat în rechizitorul său și explicația acestui fel de suveranitate: e în funcție de apărarea integrității teritoriale.

Cazul acesta tipic trebuie să ne ducă cu gândul la spionii din funcțiile noastre publice (unii chiar fără cetățenie), pentru cari dacă cutezăm după 16 ani de stăpânire românească să i supunem la examen de limba română, partidul maghiar și cu toată Budapesta sa ne amenință cu Liga Națiunilor.

Cu ce ne-ar amenința oare dacă am face ce face Ungaria sau ce-au făcut la propunerea societății „Emke” căile ferate ardelenice pe vremea ungurească: să nu primim și să nu păstrăm în slujbe decât pe cine se românizează cu totul, cu nume, cu limbă, cu religie cutot?

Despre sângele românesc, săcuiesc beșineic și cuman

Oficiosul partidului maghiar, „Keleti Ujság”, polemizează în n-rul din 18 crt. cu un articol referitor la românii săcuizați al noului ziar clujean „Națiunea Română”, și scrie că dovada făcută de analizele de sânge cumcă 80 la sută dintre săcuil au sânge românesc, nu e „după standul de astăzi al științei medicale” dovadă, deoarece știința medicală nu poate dovedi originea culva după compoziția sângelui (părerea aceasta, precum am mai arătat, e a profesorului Kenderesy din Ungaria și a altora de acolo), sau, în cel mai bun caz, dovada ce-o fac aceste analize dovedește că între săcuil sunt mulți cu sânge cuman și beșineic, — cu alte cuvinte (ceea ce „Keleti Ujság” n-o mai spune dar ne lasă s-o înțelegem) că românii n-au un anumit sânge românesc, ci sânge cuman și beșineic, înrudit cu al ungurilor.

Totășa, precum am mai arătat cu alt prilej, vorbesc și „autorizații” dela Budapesta, Kenderesy et comp.

Firește, domnii aceștia habar nu au ce fel era sângele cuman și beșineic, dupăcum de altfel toată istoria ungurească n-a putut nici până astăzi să descurce chestia acestor popoare înrudite sau nu cu ungurii.

Noi să admitem că în parte „autorizații” aceștia și cu și mai autorizații din redacția lui „Keleti Ujság” au dreptate. Cât înure cuman și român era înrudit de

Dacă s'ar realiza Ungaria Mare

de G. I. Dorcea

Se știe că propagandiștii revizionismului maghiar obișnuiesc să argumenteze cu prelinșa superioritate culturală a foștilor slăpăntori ai Ardealului. Ei afirmă insistent, că „Ungaria milenară” trebuie pusă iarăși în posesiunea teritoriilor ce le-a pierdut prin tratatul de pace dela Trianon, căci ea reprezintă o civilizație și o tradiție superioară civilizației și tradiției române. Este o imoralitate — continuă zeloșii propagandiștii ai revizionismului — ca cei de-o cultură avansată să fie dominați de popoare semiculte, balcanice. Astfel fiind, este de preferat a se încredința soarta Ardealului — statului ungur, care va și să creeze pentru minorități o situație mult superioară celeia de astăzi din statele succesoare.

Numai că, nu odată, ungurii iredentiști, în patima lor oarbă, se dau de gol, arătând care sunt adevăratele lor sentimente. Pentru cei dornici să știe ce tratament ar dori să aplice ungurilor românilor, croaților și slovacilor din fosta Ungarie — dacă le-ar reuși să recucerească teritoriile ce au pierdut — reproducem din „Pesti Hirlap”, cel mai răspândit ziar din Budapesta, următorul fragment din articolul intitulat „15 milioane maghiari”, apărut la 23 Noembrie 1923 și semnat de Nándor Urmánczy:

„15 milioane maghiari trăiesc pe lumea aceasta. După toate probabilitățile, numărul lor e mult mai mare... Dar,

până la întregirea datelor ce avem la dispoziție, trebuie să ne mulțumim și cu această cifră... Ea reprezintă doar jumătate din cei 30 milioane maghiari ai lui Eugen Rákosi. Dar nu face nimic: vom avea noi și cealaltă jumătate!”

„Dacă habsburgii ar fi fost maghiari, ei ar fi avut reședința permanentă la Buda și ar fi cultivat interesele maghiare, iar națiunea noastră ar fi azi la 30 milioane. Nema-ghiarii, cari în cursul secolilor s'au strecurat (?) în țara noastră, s'ar fi maghiarizat. Iar limba maghiară ar fi astăzi limba de conversație internațională spre Orient și Balcani”.

„8 milioane unguri avem în Ungaria ciuntită, trei milioane și jumătate sub stăpânirea valahă, sârbă și cehă, iar alte trei milioane jumătate în țări străine: în America, Africa, Asia etc.”

Datoria noastră este să luptăm pentru unirea tuturor maghiarilor. Trebuie să adunăm la un loc aceste 15 milioane”.

„Mai întâi de toate, se impune să desrobim pe frații noștri în teritoriile vremelnice ocupate”.

Pe urmă să vină: deparazitarea! Să piară păcătoșii de pe pământurile maghiare! Și în locul celor răi, nerecunosători și dușmani, să revină în țară frații noștri siliți să stea azi în străinătate; să revină din America, din Asia, din insule, din pădurile seculare!”

„Să vină cu toții, în Ungaria întregită care le va da o pâine mai bună, un cer mai frumos — fiindcă e maghiar!”

„Nu este o utopie aceasta! Cei 15 milioane unguri vor fi, ca mâine, împreună! Și vor pune temeliiile marelui imperiu maghiar, asemănător cu cel al lui Ludovic cel Mare, și al Regelui Matia!”

Proza de mai sus, e atât de elocventă, încât renunțăm la orice comentariu. Totuși credem că n'ar strica să fie tradusă în limbi străine, ca să aile și opinia publică din occident, cine sunt revizionii unguri, cari de-o vreme încoace, bat cu atâta îndrăzneală la poarta Europei dornice de liniște și pace.

(Reproducem cele de mai sus din eminenta carte „Front Antirevizionist” a confratelui Corneliu I. Codarcea, unul dintre cei mai buni cunoscători ai chestiunii ungurești. Ceea ce spune în citatul de mai sus canibalul Urmánczy despre cifra de 15 milioane a ungurilor, este o halucinație tot așa ca și cei 30 de milioane de unguri de dinainte de război ai lui Rákosi. Scrințele acestea a celui care a ars de viu pe Moșii dela Belș să n-o nsemnăm numai în treacăt, în schimb să subliniem și să reținem ceea ce visează să facă acest canibal cu nemaghiarii din provinciile deslupate de Ungaria — și visul acesta nu-l numai al său — dacă printr-o biruință a diavolului asupra dreptății dumnezeiești s'ar reface vreo dată Ungaria Mare).

La 7 Mai se alege nou mitropolit al Blajului

Scaunul de mitropolit al românilor uniți, devenit vacant prin moartea mitropolitului Suciu, va fi completat îndată după Paști. Conform hotărârii sfatului episcopilor uniți, la 7 Mai se vor întruni la Blaj reprezentanții provinciei mitropolitane spre a alege pe ce 3 înși dintre cari Sf. Scaun va numi pe viitorul mitropolit al Blajului.

Votarea se face după noul regulament întocmit de episcopii Bisericii unite pe când era încă în viață mitropolitul Suciu, regulament aprobat acum și de Sf. Scaun.

Noul regulament se deosebește mult de cel vechi.

După noul regulament drept de vot numai 100 soane dintre cari 60 reprezintă arhidieceza și câte 10 patru dieceze. Din arhidieceză au drept de vot canonici, vicarul dela raș, cei 23 protopopi, districtuali în număr de directorul liceului din și directorul cancelariei tropoli-tane.

Din celelalte dieceze nontici, directorii cancelor episcopesci și protopopii mai vechi, până la comertarea numărului de fiecare dieceză.

Votarea se face în drală, unde nu vor putea tra decât cei cu drept

Lefurile învățătorilor d'Ungaria

Asociația învățătorilor din Ungaria s'a întrunit săptămâna aceasta în congres la Budapesta. Oratorii au făcut numai teorie, așa cel puțin s'ar deduce din darea de seamă a ziarelor, care n'amințește decât foarte în treacăt despre lefuri, cu toate că — precum o știu cetitorii noștri — sunt în satele din Ungaria învățători cu câteva sute de lei pe lună, și acelea neplătite de luni de zile. Moțiunea congresului — așa cum o redau în rezumat ziarele — cere numai egalitate

de salarizare cu ceilalți bași publici.

Ziarul „Uj Magyar” publică însă în 18 crt. publică însă în tură cu congresul un Part din care aflăm: că torii de stat sunt cei prost plătiți dintre slujane publici ai Ungariei, și vătătorii confesionali neplătiți „de luni și de zile,” și au ajuns „de devărată stare de tobașă” pricina scăderii prețului catelor,” întrucât li se coate leafa în raport cu țul grăului.

„Românizați-i sănătoși!”

Conferința dela Orade a d-lui dr. Al. Vaida-Voivod a fost dictată de gazetari în comun la mașină, așa că a apărut în toate gazetele în acelaș chip, și anume: cu-o greșeală 'ngrozitoare. D. Vaida arădase, vorbind despre împrejurările în cari a semnat tratatul referitor la minorități, că l-a găsit aproape făcut gata, încât n'a fost chip de îndreptare, și că unul dintre regrezentanții marilor puteri dela conferința de pace l-a spus: „Lasă, bine c'am ajuns până aci. Semnează, și românizați-i sănătoși!” În loc de această vorbă, în gazete s'a reproduș așa: „semnează, și ră-

mâneți sănătoși!”

Era să uităm să arădă această „greșeală de tip” Ni-o aduce însă „Budapesti Hirlap” de 18 crt., printr'o telegramă risiand în care se reproduce un atac datat dela rești, apărut în contra Vaida în ziarul „La Re-lle”.

Să ne nsemnăm deci

sa părintelui lui num

valachicus. Ca să ne

seama ce mare greșea

făcut conducătorii noș

curajând în fel și chip

țiunile minoritare cent

și lăsând sub influență

cestora până și pe rom

desromânizați.

Românii săcuizați în discuția Parlamentului.

D-nii deputați M. Constantinescu și dr. A. Baci au făcut în ședința din 6 Aprilie a Camerei interesante comunicări despre Românii săcuizați, atrăgând atențiunea guvernului și n' special a dlor miniștrii de la Culte și instrucția publică.

Vorbind de opera de maghiarizare a elementului românesc din Săcuime, d. deputat M. Constantinescu a

citat pe scriitorul ma Paul Balogh, care în 1902 a recunoscut într'o lucrare publicată la București, în auspiciile Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor din Budapesta, disțla prin desnaționalizama mai puțin de 50 de ani, aproape 200 comune nești. (Din „Gazeta cului”).

după conferința dela Stresa:

pregătirile conferinței dunărene dela Roma

Conferința dela Stresa, precum arătat în numărul nostru din 10 aprilie, s'a încheiat fără să lașe altitudine față de călcarea de către Germania a tratatului de pace dela Versailles. Cele trei puteri: Franța, Italia, Anglia, au venit la conferință trăgând pe părți: Franța cerând continuarea gestului Germaniei și înarmarea imitării lui în Ungaria și Bulgaria; Anglia cerând asigurarea păcii în cadrele Ligii Națiunilor, dela o altă cu Germania, care nu poate fi adusă la o înțelegere decât dacă i se înfăptuiește călcarea tratatului de pace; Italia insistând chiar prin mobilizarea contra călcării tratatului de pace dela Versailles, dar de partea sprrijinind cererea de

reinarmare a Austriei, Ungariei și Bulgariei. Franța deci putea găsi sprijin la Italia în contra călcării tratatului de pace dela Versailles, dar de altă parte ar fi însemnat să părăsească pe Mica Înțelegere și pe Înțelegerea Balcanică, ceea ce n-o putea face; Italia de altă parte găsea sprijin la Anglia pentru teza înarmării Austriei, Ungariei și Bulgariei, dar în același timp Anglia sprijinea pe Hitler. Din încurcătura aceasta i-a scos Hitler și apoi Polonia, prin înștiințarea ce-au trimis-o la Stresa, că Germania și Polonia consimt să adere la pactul oriental, cu condiția ca să nu li se ceară sprijin militar reciproc ci numai ca să nu atace pe vreunul dintre state-

le cari încheie pactul. Conferința dela a găsit că înștiințarea aceasta poate duce la tratative cu Germania și cu Polonia cari să asigure pacea într-o parte a Europei, deci nu e nemerit să se împiedece acest lucru printr-o înfierare a călcării tratatului dela Versailles.

Conferința a lăsat deci înțelegerea aceasta în seama Societății Națiunilor, care avea să se întrunească a doua zi, Luni, în sesiune extraordinară. Comunicatul referitor la Germania al conferinței dela Stresa se mărginește la atât: la exprimarea unei păreri de rău că Germania n'a acceptat sfârșitul tratatelor începute cu privire la chestia înarmărilor și a hotărât cu dela sine putere că se reinarmează pe față.

cele trei guverne au crezut că trebuie s'o formuleze în deplină conformitate cu dispozițiile generale ale conferinței dela Stresa contra politicii de denunțare unilaterală a tratatelor, este aceea care ținde să înlăture orice altă regulare a chestiunii decât pe cale de acord și care nu ar fi efectuată între guvernele direct interesate sub responsabilitățile lor proprii, printr-o procedură amabilă, de liberă negociațiune, ale cărei posibilități trebuie să fie condiționate de noi garanții de securitate, pe care aceste guverne ar putea să le găsească în pactele regionale, ca de exemplu pactul Europei Centrale".

Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică despre înarmările statelor învinse

Consiliile permanente ale Micilor Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice au ținut Luni seara o ședință extraordinară sub președinția

d-lui Nicolae Titulescu, și au discutat hotărârile dela Stresa.

Comunicatul dat după ședință spune între altele următoarele:

"În ce privește revizuirea statutului militar al statelor semnatare ale tratatelor dela Saint Germain, Trianon și Neuilly, reprezentanții celor cinci state au luat act de preciziunile date de d. Laval:

a) Guvernele britanic, francez și italian s'au abținut în mod voluntar de a formula orice apreciere de fond asupra chestiunii care trebuie rezolvată în mod liber de guvernele direct interesate;

b) Că singura recomandare pe care cele trei guverne intrunite la Stresa au crezut că trebuie s'o formuleze, fiind tocmai să înlăture orice altă regulare a chestiunii decât pe cale contractuală, propunând o procedură de liberă negociațiune, ale cărei posibilități vor trebui să fie în mod strâns condiționate de noi garanții de securitate."

Ungaria nu încheie pacturi de agresiune cu vecinii.

Geneva. (Radio-Central). În cercurile delegațiunii austriece dela Geneva e salutat cu satisfacție faptul că nu se vor putea începe tratative pentru reinarmarea Austriei, Bulgariei și Ungariei, decât după ce se va garanta siguranța în bazinul dundrean.

Bine înțeles, că Ungarii nu aprobă această hotărâre. Ea vede în tratativele pentru garantarea siguranței o amenințare a mișcării ei revizioniste și constată cu amărăciune că planul în legătură cu Europa Centrală a fost conceput fără participarea ei.

Hotărârea Ligii Națiunilor în chestia înarmărilor Germane

La propunerea d-lui Laval, ministrul de externe al Franței, Ligi Națiunilor a votat Marți o rezoluție de înfierare a gestului Germaniei în care se arată:

Că Germania a promulgat ca dela sine putere legea militară dela 16 Martie, fără să țină seamă d' tratativele ce erau în această privință; la gestul său tulbură pacea;

Că gesturi unilaterale ca al Germaniei pun în primejdie în-

deocamdata Ungaria nu este dispusă să încheie pacte de neagresiune cu vecinii ei și nu aprobă nici pactul pentru garantarea independenței și integrității Austriei în baza clauzei ajutorului mutual.

La protestul diplomaților ungari la Geneva, s'a atras atenția asupra duplicității politicii ungare, care a înclinat un anumit timp spre Italia, iar după aceea spre Germania, după măsura în care conducătorii politicii ungare sperau că aceste două suate le vor putea satisface tendințele revizioniste.

săși existența Ligii Națiunilor, ca instituție însărcinată să asigure menținerea păcii.

Din motivele acestea, Liga Națiunilor invită guvernele cari traseră cu Germania încadrarea Germaniei în securitatea europeană, să-și continue tratativele spre a o aduce pe calea cea bună, a înțelegerii reciproce, iar de altă parte hotărăște să se înființeze în sânul Ligii Națiunilor un comitet care să propună măsuri pentru viitor.

Turcia amenință că dacă se dă drept de înarmare ungurilor și bulgarilor, pune mâna pe Dardanele

Rezoluția de mai sus a Ligii Națiunilor a fost votată de toți delegații, afară de al Danemarcei, care s'a abținut. Spre surprinderea și stupefacția Germaniei, a votat-o și delegatul polon.

Delegatul Portugaliei a făcut observația că rezoluția nu-i destul de drastică și a cerut o înfierare mai energică a gestului Germaniei. Ministrul de externe al

Turciei, d. Teyfic Rüstü Aras, președintele din anul acesta al Ligii Națiunilor, a făcut o aluzie care i-a făcut pe delegații Angliei și Italiei să sardă ca opăriți. Din telegramele românești nu s'a putut înțelege bine despre ce este vorba, de aceea reproducem după "Prager Presse" și după zărele budapestane, cari a-

(Continuare în pag. 4-a)

Înarmările Ungariei, Bulgariei și Austriei

Am mai spus comunicatul se va împiedeca cu toate acestea o repetare pe via a gestului Germaniei.

Partea aceasta a comunicatului o aneală însă altă parte a conferinței, care vine așa: că cele trei mari puteri au luat la cunoștință înștiințarea Austriei, Ungariei și Bulgariei de a face ce-a făcut Germania, și vor aduce această dorință a lor pe cale diplomatică la cunoștința vecinilor acestor țări, scopul ca să cadă la nălucă cu Ungaria, cu Austria și cu Bulgaria.

bucuria prematură a celor dela Budapesta

Hotărârea aceasta a conferinței a produs o enormă dar prematură bucurie la revizionști, și mare ulmire și scandalizare la Micile Antante și ale Înțelegerii Balcanice.

Se vede că conferința era porcă să meargă și mai departe, vreme ce s'a oprit la atâtea lucruri s'au făcut de către d. TITULESCU protestări energice cu numele Micilor Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice. Ziarul englezesc "Times" arată că d. Titulescu a telefonat oro întregi dela Montreux la Stresa, și că el dăorește intervenției sale favorabile conferința n'a luat nicio altitudine favorabilă Ungariei și Bulgariei.

Reproducerea acestor știri a lui "Times" se doosebește în versiunea agenției Rador de versiunea ce o publică ziarele din Budapesta. În versiunea agenției Rador nu e vorba decât de intervenția d-lui Titulescu și de faptul că din pricina pretențiilor revizioniste ale statelor învinse (adică: pretenții teritoriale!) nu s'a luat în chestia lor nicio altitudine. Versiunea ungurească a știrii lui "Times" spune în schimb următoarele:

"Mussolini a apărut cu mare stăruință pretențiile referitoare la rălătimea de înarmare ale celor trei state foste inamice. Delegația

engleză l-a sprijinit cu tărie în această privință. Principala pledecă sunt pretențiile de schimbare teritorială ale Ungariei, dar impresia este că Franța și Italia vor exercita o presiune comună asupra prietenilor lor, și Mica Înțelegere va putea fi în sfârșit făcută să se învoiască în schimbul unor asigurări teritoriale satisfăcătoare."

Nu știm dacă citatul acesta e un citat din "Times", sau e numai un rezumat, sporit cu cuvinte de-ale redacției budapestane. Ceeace se înțelege din cele de mai sus, e că s'a dat d-lui Titulescu cuvântul că sportirea armatelor ungurești și bulgarești

Conferința dunăreană dela Roma

Înțelegerea de care-i vorba în comunicatul conferinței dela Stresa, ar urma să se facă într-o conferință ce se va întruni la 20 Mai la Roma.

Conferința aceasta, precum am mai spus în n-ru nostru trecut, nu e altceva decât conferința la care au fost invitate statele Europei centrale prin pactul ce s'a încheiat în Ianuarie la Roma între Franța și Italia, pact antirevizionist care a produs la Budapesta cunoscuta panică.

La conferința dela Roma, pe care, conform hotărârii conferinței dela Stresa, va convoca-o și va prezida-o d. Mussolini, vor fi invitate: Austria, Ungaria, Germania, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, Franța și Italia, iar Anglia ca simplă observatoare.

Conferința va ține zece zile, și va avea să încheie un pact prin care toate statele amintite (afară de Anglia) se leagă că nu se vor ataca unul pe altul și

nu va fi încuviințată fără asigurări hotărâte în privința intangibilității teritoriului statelor din Mica Înțelegere și din Înțelegerea Balcanică. Asigurarea aceasta înseamnă: că se va cere n-țat Ungariei și Bulgariei să renunțe la revizionismul teritorial.

Se va înțelege deci de ce enervarea ce-a urmat la Budapesta după conferința dela Stresa, a fost și mai mare decât bucuria din ajun, când se dăduse comunicatul în care se spunea că conferința a luat la cunoștință pretențiile ungurești, și că le dă mal departe vecinilor Ungariei, ca să se înțeleagă cu ea.

n primul rând se leagă să păstreze independența Austriei.

"Giornale d'Italia" arată că pactul ce se va încheia la Roma va avea probabil caracterul unui pact consultativ.

În afară de acest document vor fi încheiate pacte bilaterale cari vor înlocui pactul oriental general.

Se pot prevedea cel puțin patru pacte bilaterale de acest fel, și anume: pactul franco-rus; pactul ruso-cehoslovac.

E firește, îndeolnic, că Germania va participa la conferință. Ungaria amenință că nici ea nu va participa dacă nu i se dau mai dinainte asigurări revizioniste. În cel mai rău caz conferința va duce la o clarificare a oscilației Ungariei între Italia și Germania. Ungaria va avea cu acest prilej să se declare: mai ține cu Italia, sau trece de tot la Germania.

O precizare a d-lui Laval

Din pricina că agențiile de presă ale statelor foste inamice au tălmăcit hotărârile dela Stresa în sensul că conferința a acceptat reinarmarea Ungariei, Austriei și Bulgariei, d. Laval, ministrul de externe al Franței, a dat Luni un comunicat, arătând că delegații dela conferința dela Stresa s'au abținut în mod vo-

luntar de a formula orice apreciere asupra fondului chestiunii.

"Ei au înțeles să rezerve această apreciere guvernelor direct interesate, cărora le aparține să se pronunțe, liber și sub răspunderea lor, asupra deciziunii ce poate justifica examinarea de aproape a dorințelor în chestiune.

Singura recomandare pe care

După conferința dela Stresa

(Continuare din pag. 3-a)

rală că reprezentantul Turciei, sprijinit de comisarul sovietic Litvinov, a spus că dacă Liga Națiunilor s'a apucat să aprobe revizuirea de tratate, apoi are și Turcia de făcut o revizuire, și va face-o dacă se dă drept de înarmare ungurilor și bulgarilor: va revizui clauzele referitoare la Dardanele, la Gallipoli și la Marea Neagră ale tratatului dela Lozana.

Delegatul englez și delegatul italian, fiindcă amenințarea o privea pe Anglia și Italia, însemnând că Turcia se va înarma în Dardanele și în celelalte locuri, pe-o măsură cu italienii și englezii — au sârțit imediat, spunându-i că nu trebuie să se alarmeze, deoarece între chestia de față, a înarmărilor Germaniei, și între chestia despre care vorbea dânsul, a înarmărilor ungurești și bulgărești, nu e nicio legătură. Cu alte cuvinte: înarmarea Ungariei și a Bulgariei nu se va aproba. In același sens l-a liniștit pe reprezentantul Turciei ministrul de externe al Francei.

Incidentul acesta învederează că la conferința dunăreană dela Roma nu-i va fi de loc ușor Italiei să susțină pretențiile ungurești și bulgărești, de cumva va mai ținea la ele până atunci.

Ală năzbătie a lui Gombös

Marți s'a ținut la Budapesta sub președinția regentului Horthy un consiliu de miniștri, la care primul-ministru Gombös a expus planul de lucru al guvernului și al parlamentului pe cinci ani de zile, împărțit pe trimestre.

Vorbind despre sinagogarea aceasta a lui Gombös, ziarul „Magyarság” îl invită pe primul ministru să nu-și bată capul cu asemenea trăznăi cvincvene, ci să se îngrijească de ceea ce trebuie în momentul de față: să dea pâine flămânzilor, să ușureze impozitele uriașe.

„Pesti Hirlap” îi spune increzutului Gombös că asemenea trăznăie n'a fost bună nici ca experiență măcar în anii dintâi după război, când a fost prosperitate și liniște, dar-mi-te, când cei mai mari bărbați de stat ai lumii nu pot dacă pot — să dea programe decât de azi pe mâine, și când situația politică externă se schimbă din ceas în ceas iar cea economică din minut în minut. „Nu era oare mai nimerit — spune mai departe oficioșul Ligii Revizioniste — ca guvernul să îplinească principala promisiune a guvernului Gombös de ieri, și să elibereze cât mai repede națiunea de sub jugul sufletească al alegerilor pe față?”

Panait Istrati

S'a prăbușit în neștiință una dintre cele mai chinute și frământate vieți din câte a cunoscut umanitatea, marele povestitor român Panait Istrati. Scriitorul acesta genial, omul cu inima nobilă și sfâșiată de durerea celor năpăstuiți, s'a luptat cincizeci de ani cu viața și, în ultimii ani, cu moartea, cum pușini au avut curajul și voința să lupte, fără să se lase înfrânt decât în momentul când trupul lui nu mai avea nimic de ars. O boală groaznică, îl transformase într-o umbră misterioasă.

Panait Istrati a fost un om, mai înainte de a fi romancier celebru, care a trăit pentru o idee: umanitatea și iubirea de aproapele. Prea sbuciumat și optimist adeșori, înșelat în așteptările sale vizionare de cei cari transformă până și asemenea idei în bani mărunți, idealul său nu putea însă fi cuprins în forme și ideologii fixe, și atunci când s'a convins că gândește în vânt și nu mai putea să creadă în realizarea apropiată a unei lumi mai fericite, Panait Istrati a devenit „omul care nu aderă la nimic.”

Acest Panait Istrati, crainic al gândurilor generoase, a murit acum. Castelul lui de închipuri s'a contopit din nou cu pământul, dar acum trăște pentru totdeauna scriitorul, autorul operelor: Kira Kiralina, Moș Anghel, Trecut și Viitor, Haiducii, Tața Minca, Spovedaniile unui invins, Casa Thüringer, Biroul de plasare, ultimele două din ciclul Viața lui Adrian Zografi, care urma să cuprindă, în câteva volume, trista trecere prin lume a autorului lor. Paginile acestor autobiografice s'ar putea să nu mai apară, ceea ce ar fi o mare pierdere pentru literatura românească.

Panait Istrati a iubit și-a dușmănit pe mulți, dar întotdeauna a fost sincer și însușit de sentimente alese. A fost o victimă a dezaxării, dar oricât s'a „internționalizat”, mintea și gândul său nu s'au îndepărtat un moment de România sa, de mormântul mamei sale. S'a dorit cu desădăduire reintors în patrie, și-i o fericire pentru noi că a murit între noi, precum a fost și pentru el o fericire, că poate să se bată cu moartea pe pământul românesc, punându-și depe patul de suferință toată „nflăcărarea în pagini naționaliste. Drept omagiu pentru tot ce-a fost Panait Istrati, datoria noastră e să-i edităm din nou întreaga operă, într-o ediție populară și în alta pentru bibliofili. Ar fi omagiu cel mai pios, în locul cuvintelor de circumstanță, adus acestui suflet extraordinar de sensibil și nepotolit, care a visat neîncetat binele cel mai mare pentru toți și în ceasurile din urmă pentru românii săi.

i. pg.

MARE FESTIVAL ARTISTIC DE PAȘTI

Corul „AURORA” al tipografilor din Arad, reînființat în iarna aceasta sub conducerea d-lui diriginte profesor OCTAVIAN LIPOVAN, organizează de Paști un festival artistic urmat de dans, cu un variat program compus din puncte corale, recitări, monolog, piesă de teatru, etc.

Festivalul are loc la Căminul Industriașilor în seara primei zile de Paști, 28 Aprilie, și e așteptat de populația românească a Aradului cu mare înfrigurare.

PENTRU COPIII DV.

cele mai bune publicațiuni sunt:

UNIVERSUL COPILOR

care apare regulat în culori în fiecare Miercuri și

CEI TREI CERCETASI

publicație de aventuri extraordinare, care apare în fiecare Sâmbătă

Citiți în fiecare Marți

Ziarul științelor și al călătoriilor

Cea mai veche revistă de popularizarea științei, care apare de 39 ani neîntrerupt.

Prețul 5 lei ex.

În fiecare Sâmbătă apare

Radio Universul

Revistă pentru popularizarea științei radiofoniei

Descrieri de aparate noi în fiecare număr, însoțite de fotografii și schițe explicative

Prețul 5 lei ex.

CEA MAI BUNĂ REVISTĂ ILUSTRATĂ DIN ȚARA TIPĂRITĂ ÎN CONDIȚIUNI TECHNICE SUPERIOARE, PE HÂRTIE CROMO, ESTE

ILUSTRATIUNEA ROMÂNĂ

EDITATĂ DE ZIARUL „UNIVERSUL”

TOT ROMÂNUL DE BINE CITEȘTE ZIARUL

Legi promulgate

S'au promulgat săptămâna aceasta următoarele legi:

Legea pentru modificarea art. 50, 51 și 52 din legea înaintărilor în armată.

Legea pentru modificarea art. 33, 70 și 78 din legea asupra recrutării armatei.

Legea pentru modificarea art. 8 din legea privitoare la neștr-

birea în timp de pace a stocului de război al armatei.

Legea pentru modificarea art. 24, 32 și 37 din legea poziției ofițerilor.

Legea pentru complectarea art. 99 din legea de organizare și funcționare a ministerului apărării naționale.

Legea pentru modificarea art. 2 din legea generală de pensii din anul 1925.

Legea privitoare la pescuitul în apele de munte.

Legea pentru modificarea art. 69 din legea învățământului primar.

Legea conform căreia Regia cfr. e autorizată a construi linia Checea-Cârpiniș, din Bănat, în lungime de 8 km. 504.

Răzvrătirea Ghimeș

Precum am arătat în nostru trecut, s'a început baterea procesului rebel s'a încercat în urma așul dela Marsilia în cămune din Săcuime, pusă la cale de agenți pestel.

Confratele „Gazeta” scrie despre răzvrătirea următoarele, în n-rul 15 Aprilie:

„Procesul rebeliunii de meș a lămurit spiritul nostru, supra primejdiei pe care prezintă în părțile noastre mănăstirilor ideilor subcamuflați sub înfățișarea destă a unor pașnici cel privirea scrutătoare și nea de a dinamita organizațiile de bază ale

Inspirată de tensiunea șardă a Budapestei, „comunism” depe valea șului s'a dovedit purtătoare fluentele unor primejdii, curi de agitație extremă, obiectivul precis de răscă a celei mai curate pătură, împotriva statului „șovin” și „exploatare”.

Droala de avocați străniți să apere pe „soldații surecției”, ca și zecile de grame-protest trimise din nizațiile muncitorești din ne-au edificat complet caracterului acestei mișcări de puțin echilibrată în rile ei.

Emisari misterioși de Secuime și-au stabilit ratorile de agitație, luma simplă a satelor risul maladiu al agitator meserie.

În intenția lor, rebelanilor depe valea Ghimeș trebuia să fie semnalul larmă pentru răzvrătirea regiunii săculești.

Acum când desfășurarea cesului a lămurit atâtea noscute și se pot determina precizie obiectivele mișcării impune din partea autorității noastre o mai atentă decontă supraveghere.

Sunt prea mulți prin satele Secuimii și prenegustori dubioși care alțeva decât să treacă mână o marfă clandestină

Știri dela nemții din Ung

Ziarul „Magyarság” anunșul din 17 Aprilie crt., mându-se dintr'un ciclu de cole al lui „Somogyi Ujság” în județul Somogy (de din Balaton) se face mare gândă pan-germană printre noritarii nemți, și că „Böszénia” locuitorii germani stigași de agitatorii fără au mers până acolo încât rut să le fie mutat din satul prentrecă se roagă de turgie ungurește și tot rește își spune și înainte vreme, spune „Magyarság”, se predica în sat nemțar de când a venit Emeric Arany, face slujba ne predica ungurește, iar torii germani cari s'au constă toamnă în secție a „Deutsches Volksverein” aceasta o încercare de mizare. Locuitorii au trimis copului un avertisment, de 204 înși, că dacă nu alt preot, trec la altă lega-

Să fie puse Camerele de comerț în slujba intereselor naționale

Guvernul românesc a încercat anul trecut să reformeze Camerele profesionale, fără însă să reușească să realizeze decât o listă parodie de reformă. Ne-am așteptat — pentru că o reformă a acestor instituții era într-adevăr de dorită — să vedem încercându-se o reformare a temelurilor lor, a spiritului lor, în înțelesul unei aducerii a lor pe făgașul intereselor naționale, și în loc de aceasta ni-a fost dat să vedem că totul se mărginește la creeri de supra-camere, menite să stăpânească prin birocratismul obținut la noi activitatea instituțiilor ce se cheamă că s'au reformate.

Ca pe vremea ungarilor...

"Reforma" aceasta a stârnit câteva zile românești o interesantă discuție despre rostul românesc al Camerelor de comerț, comparat cu marele rost al Camerelor de agricultură. Am spus atunci și noi cu totul printr-o gazetă de astăzi graniță, arătând că aceste camere de comerț și industrie au fost lăsate să rămână conștiente până la capăt cu rostul ce li l-au dat maghiarii când au înființat: acela de a subordina în scop unguresc breslele maghiare desființate volonic, a pune comerțul și industria sub control unguresc și să folosească în scopul maghiarilor. Am arătat atunci cu documente din monografia noastră despre trecutul din cele două țări din urmă al meseriașilor din Arad, cum a compus Camera de comerț a județului misiunea sovietică ce i s-a dat, cum n'a avut sub un singur nume în primul rând, și anume numai în primul rând, ci de cinci ani, și cum tot timpul funcționării ei sub regimul a fost ocazională a maghiarilor Aradului, pentru că în schimb, sub stăpânirea românească, să vedem că nu pune marii industriași și negustori

minoritari de aici la nicio contribuție în scopul intereselor românești.

Un memoriu al președintelui Camerei de muncă din București

Discuția de-atunci a rămas vorbă zădarnică, mărginită la două, trei zile de provincie. Guvernul nici gând n'a avut să se atingă de spiritul ce domnește la aceste instituții, și n'are nici astăzi, în epoca numerusului valachicus. Amarătat acum câteva săptămâni, că președintele Came-

rei de muncă din București înaintat guvernului un memoriu referitor la problema românizării industriei din orașele ținuturilor desrobite, și că preconiza această românizare prin înlocuirea Camerelor de industrie cu Reuniunile industriale românești, care trebuie întărite și ajutate ca să corespundă acestei misiuni ce li s'ar da. Memoriul acesta se vede că s'a aruncat la coș. Nimic nu se mai vorbește despre el și nici vreo măsură nu s'aude se se ia în sensul celor arătate întrânsul.

Să luăm seama la ce se face acum în Ungaria

Vorbim din nou despre memoriul acesta și readucem în discuție chestiunea Camerelor de comerț și industrie, pentru că în Ungaria a ajuns la ordinea zilei „naționalizarea” (auziți naționalizarea?) acestor instituții.

Corporațiile lui Gömbös

Precum am mai arătat și altădată, în timp ce făcea pregătiri ca să-și aleagă un parlament de foști militari și de mameluți cari se voteze transformarea regimului de azi din Ungaria în regim de dictatură de sistem italian sau hitlerist, generalul Gömbös și-a pus oamenii să înceapă să-i organizeze corporații. A brodit-o, nu-i vorbă, punând să-i organizeze corporația profesorilor un director de liceu Krompaszky care a organizat pe timpul revoluției sindicatele revoluționare, — dar asta nu contează. Cea ce vrem să arătăm, este că organizarea corporațiilor s'a început, și că dela organizarea profesorilor și învățătorilor din capitală (se vede că tot corpul didactic dă cel mai mari mameluți) și dela organizarea portarilor de case cu chiriași (aceștia sunt de multă vreme

clienții lui Gömbös și informatorii politici), s'a ajuns acum la organizarea corporațiilor comerciale și industriale. Organizarea asta se face fără mult tâmbălău, de-aceia aflăm despre ea mai mult pe cale indirectă. Din ziarele budapestane n'am putut afla în ce chip se organizează aceste două profesii din armă, în schimb ziarul „Uj Magyarország” ne-a informat la 14 Aprilie că organizarea lor a produs mare alarmă la Camera de industrie și comerț, din Budapesta, care i-a consacrat acum săptămâna o sedință de îngrijorată protestare.

„Naționalizarea” Camerelor de comerț din Ungaria

Toate cele spuse până aici le-am spus ca să ajungem la ceea ce spune despre îngrijorarea și despre protestarea aceasta a Camerei de comerț din Budapesta ziarul amintit.

Și iată ce spune: „Uj Magyarország” acuză Camerele de comerț că nu-s cu totul aservite interesului național, și le cere o grabnică transformare în sensul ca să se pună în slujba intereselor neamului!

Cetitorul să nu-și închi-

Din Săcuime

Despre Crișturul „Săcuiesc”

Ziarul clujean „Ellenzék” a publicat la 18 crt. o jermiadă referitoare la săcul, în care e vorba între altele despre orașul I. G. Duca. „Poate nu păcătuim în contra noulor dispoziții — spune Ellenzék” — (adecă în contra dispozițiilor prin care s'a ordonat să se scrie numele de localități românești, — n. tr.), dacă amintim — fiindcă numele acesta este sau necunoscut încă, sau duce la confuzii din pricina multelor nume asemănătoare — că orașului acesta botezat după Duca cel de fericită pomenire, s'a numit pe românește până acum câteva luni Criștur, iar de când a fost înființat s'a numit pe ungurește: „Székely Keresztur”.

Trecem peste observația intercalată în fraza de mai sus, referitoare la confuzia ce-o fac prea multele localități botezate în vremea din urmă I. G. Duca. Observația aceasta a mai fost făcută și de români cu autoritate, între alții de d. prof. Sextil Pușcariu, care a protestat printr-o comunicare făcută la radio în contra sistemului acestuia nou, nepotrivit firii limbii românești și obiceiului româ-

pue că avertismentul acesta al ziarului lui Eckhardt e prilejuit de faptul că în Ungaria Camerele de comerț și industrie, înființate, precum am arătat mai sus, anume ca să pună comerțul și industria în slujba intereselor naționale ungurești, ar trăda aceste interese așa cum le trădează pe cele românești Camerele dela noi. Nu despre asta e vorba, firește. Ci li se cere și mai mare zel decât până acum.

Ei bine, Ungaria nu e mulțumită cu cât o slujesc Camerele sale de comerț și industrie, iar noi le lăsam pe ale noastre să funcționeze în același spirit ce li s'a dat când au fost chemate cu scop antiromânesc la viață.

Se va găsi cineva la noi să tragă învățăminte din cazul acesta?

nesc, de-a boteza localitățile.

Și ne oprim la partea finală a observației lui „Ellenzék”. La partea unde spune că Crișturul a fost unguresc, cu nume unguresc, din ziua când a fost înființat.

Autorul articolului din „Ellenzék”, e sau analfabet sau de toată rea credință. Se vede că habar n'are de modul cum s'a format limba ungurească, dacă nu știe că polnoglasia — adecă obiceiul unguresc de a vâri între consonante o vocală — trădează întotdeauna originea neungurească a cuvintelor maghiare cari au asemenea intercalări de vocală. (Keresztur, — din Criștur). Domnul autor mai dovedește că nu știe nici geografie, adecă că nu știe că mai sunt și în alte părți ale teritoriului românesc Crișturari. Tocmai din această pricină Crișturul din Săcuime i s'a adăugat un atribut: Székely Keresztur, Crișturul „săcuiesc”, dar adăosul nu i-a fost dat din zilele înființării, ci din vremi mai noi. El poate convinge pe domnii dela „Ellenzék” despre aceasta — mai cu seamă că au acolo un mentor care face și istorie, pe profesorul Krenner — orice diplomat unguresc.

Preoții criminali ai bisericii romano-catolice

E cunoscută lupta ce o duc preoții maghiari din Săcuime, agenți ai partidului maghiar și ai Budapestei, în contra școlilor maghiare de stat. Precum se știe, preoții aceștia fac prin organizațiile economice sau de altă natură ale partidului maghiar și ale episcopilor maghiari presiunea cea mai drăcească în contra săcuilor ce-și trimit copiii la școala de stat și când presiunea nu reușește, se dedau chiar la violențe, ca de-o oildă, în zilele trecute, preotul Ștefan Bors din Clujman, care ducându-se să predea religia la școala de stat, a luat pe o fetiță cu numele Victoria Király la întrebare că de ce nu merge la școala confesională, și fiindcă fetița i-a dat un răspuns ce nu i-a fost pe plac, a clomegit-o în așa hal, încât a rămas surdă și mută.

Legiunea de jandarmi din Miercuria Clucului a luat cazul în cercetare și va da pe preotul criminal pe mâna parchetului.

Românii din Ungaria

Câteva date statistice românești și ungurești asupra Românilor rămași în Ungaria după tratatul dela Trianon. Satele românești din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de: Petre Petrinca

Datele statistice pe cari le vom înșira mai jos, sunt întocmite de autoritățile românești în vecinătatea graniței de Vest. Sunt întocmite fie după enunțurile oficiale maghiare (dintre anii 1900—1930), fie după șematismele credincioșilor cari au aparținut cândva scopurilor române (ortodoxe și catolice) de Oradea, Arad și Lugoj. (chiar și unele date ale tabloulor amintite, sunt întocmite după statisticile oficiale maghiare).

aproximație numărul Românilor din Ungaria și al localităților unde trăiesc. Deci, vom cerceta județ de județ răspândirea elementului românesc din țara vecină.

1. Românii din partea rămasă la Ungaria a Bihorului

Din actele oficiale ale prefecturii județului Bihor (vezi actul No. 209/1933), rezultă că numărul Românilor rămași în județul Bihorul unguresc, se ridică la cifra de peste 20 000 suflete.

După tabloul întocmit de această autoritate românească, nu-

mărul comunelor din jud. Bihorul unguresc, în care locuiesc Români, ar fi de 30.

Din comunele înșirate în acest tablou: Bedeu, Darvas, Jaca, Micherecht și Săcal, sunt locuite numai de Români, iar în comunele Adoni, Apăteul unguresc, Leta Mare, Peterd (Petardeu) și Pocel, „Românii sunt în mare majoritate”.

În bisericile din comunele cu populație unită întreg serviciul divin se face exclusiv în ungurește, și toate aceste comune — respectiv parohii — aparțin Episcopiei unite maghiare de Hajdudorog.

Aceste comune, după tabloul anexat actului amintit, ar fi:

1. Almoșd (plasa Sechelhid), avea la 31 Dec. 1920 884 de locuitori Români, de religie greco-catolică, și o biserică și o școală, fără preot și învățător.

2. Adoni (Nyiradony), avea la 31 Dec. 1920 2313 locuitori Români, de religie greco-catolică, o biserică și o școală confesio-

nală unită, dar fără preot și învățător.

3. Apăteul unguresc (Kőös-szegapáti), avea la 31 Dec. 1920 924 locuitori români, de religie ortodoxă, o școală și o biserică ortodoxă. Biserica acestei comune românești era condusă de preotul Gavrilă Mureșan, care îndeplinea și funcția de învățător.

4. Ber-kőszörmény, avea la 31 Dec. 1920 61 de locuitori români de religie ortodoxă, fără biserică și fără școală.

5. Bogomir (Bagamér), avea la 1920 471 de locuitori români de religie greco-catolică, o biserică și o școală, fără preot și învățător.

6. Bedeu (Bedő), avea la 1920 840 locuitori români de religie greco-cat., o biserică și o școală, fără preot și fără învățător.

7. Bihar-Torda, avea la 1920 80 locuitori români de religie ortodoxă, fără biserică, școală, preot sau învățător.

8. Biharkeresztés, avea la 1920 70 locuitori români de religie or-

odoxă, fără biserică, școală.

9. Berettyóújfalu, avea la 1920 80 locuitori români ortodocși, fără biserică, școală, preot și învățător.

10. Cocad (Kakad), avea la 1920 182 locuitori români, greco-cat., o biserică și o școală, dar fără preot și fără învățător.

11. Criștur (Sarkadkeresztur) avea la 1920, 489 locuitori Români ort., o școală, o biserică, dar fără preot și fără învățător.

12. Kőtegyán, avea la 1920 20 de locuitori Români ortodocși, fără biserică, școală, preot sau învățător.

13. Komándi, avea la 1920, 226 locuitori români ort., o biserică și o școală, dar fără preot și fără învățător.

14. Darvas (Darvas), avea la 1920, 694 locuitori Români ort., o biserică, o școală, îndeplinind funcția de preot și învățător Gheorghe Ardeleanu.

15. Dancsháza, avea la 1920, 80 de locuitori Români ort., fără

Moralitate hortistă

„Uj Magyarok”, officiosul aceluia faimos Tiberiu Eckhardt despre care am arătat în numărul întâi din anul trecut al „Gazetei Antirevizioniste” că s'a lăudat în parlament c'a trebuit să întenteze 30 de procese de calomnie în contra unora, altora pentru că s'a spus și s'a scris la Budapesta despre el că a făcut parte dintre falsificatorii de franci francezi, — a scris la 9 Aprilie următoarele în necrologul ce l-a făcut fostului prefect de poliție al Budapestei, patronului falsificatorilor de franci Emeric Nadosy:

„Ni-i vie tuturor n' n minte nobila atitudine ce-a dovedit-o Emeric Nadosy la proces (e vorba de procesul falsificatorilor de franci, — n. tr.). Când l-au inițiat în afacerea falsificărilor, a plutt în fațerea ochilor lui exemplul primului ministru englez Pitt și al lui Kossuth. Opinia publică a Europei l-a achitat cu unanimitate pe Pitt de sub acuzația morală ce eventual s'ar fi putut ridica în contra lui că a falsificat asiguratele franceze, și juriștii epocii napoleoniene s'au resemnat cu faptul ca prim-ministrul activ al unei țări să falsifice nepedepsit moneda altui stat. Juriștii englez l-a achitat pe Ludovic Kossuth când împăratul și regele Franz Josef a pus să se întenteze n' contra lui acțiune pentru așa zisele bancnote koșutiste. De aceea Emeric Nadosy a putut spune cu sinceră franchețe: „Am căzut, dar sunt om cinstit, pentru că există o lege care, fără să fie scrisă, spune că patria e mai presus de toate”

Asta e educația ce-o face regimul hortist cetățenilor Ungariei.

Și oamenii aceștia cutează să spună străinătății că fără ei cultura Apusului s'ar fi dus dracului. Că ei au apărato în contra turcilor, a tătarilor, a „corupției balcanice” și-a altor asemenea primejdii.

Adevărat că, la urma urmelor, nu poate fi nimic de mirare în faptul că niște oameni cărora li se face astfel de educație, cutează să vorbească străinătății astfel. De

mirare-i numai că se găsesc în Apus oameni cari în loc să-l ia de urechi, îl cred pe cuvânt și le iau apărarea, mergând până acolo încât se fac evocații ai revizionismului.

Alta, tot în legătură cu răposatul Nadosy:

La 11 Aprilie a avut loc înmormântarea fostului prefect de poliție care a protejat pe falsificatori și li-a dat pașapoarte false ca să meargă în străinătate să plaseze francii falsificați, iar la înmormântarea sa a fost adusă toată poliția din Budapesta, ca să li se spună de către preotul prohoditor să ia exemplu dela Nadosy, care a fost „exemplu de moralitate și de cinste”.

Peste două zile, la 13 Aprilie, cei 1700 de poliști din Budapesta, gardieni, comisari, etc., etc., au fost duși în corpore la biserică ca să se spovedească și să-i cuminice mitropolitul primat în persoană, faimosul cardinal Serédi, cel sub a cărui aforitate s'a organizat Societate de maghiarizări de nume, și despre care an ardat acum câteva săptămâni că spune n' interviewurile sale că pacea dela Trianon prin care s'a pedepsit blestemăția ungurească e isprava diavolului, și trebuie să se unească n' contra ei toți creștinii, ca s'o revizuiască în numele Dumnezeului dreptății.

Sacrilegiul acesta, cuminecarea aceasta din oficiu a unor oameni cărora cu două zile n' urmă li s'a spus să urmeze pe modelul de cinste și moralitate care a fost falsificatorul de franci Nadosy, se repetă an de an înaintea sărbătorilor, și anume cu un scop: pentru ca să-i fotografieze și să li se trimită fotografia ziarelor din Apus, ca să se spună apoi în străinătate: iată ce țară ați mutilat la Trianon, o țară unde domnește cel mai autentic creștinism depe lume!

biserică, școală, preot sau învățător, 16. Derecske, avea la 1920, 70 de locuitori rom. ort., fără biserică, școală, preot sau învățător.

17. Füzesgyarmat, avea la 1920, 52 locuitori Români ortodocși fără biserică, școală, preot sau învățător.

18. Furta avea la 1920, 85 locuitori români, fără biserică, școală, preot sau învățător.

19. Homorogul unguresc, avea la 1920, 226 de Români ortodocși, o biserică, o școală, dar fără preot și învățător.

Jaca (Zsáka), avea la 1920, 1202 locuitori români ort. (comună curat românească), o biserică și o școală, fără preot și învățător.

21. Leta Mare, avea la 1920 1880 locuitori români de religie greco-cat., o biserică, o școală, dar fără preot și învățător.

22. Micherechi (Méhkerék) avea la 1920, 2441 loc. români ort., (comună curat românească), o biserică și o școală. Școala era

condusă de învățătoarele Aurelia Cămpian și Lucreția Gőög (Greco), iar biserică de preotul Ioan Olah (Valahul).

23. Okány avea la 1920, 16 locuitori români ortodocși, fără biserică și școală.

24. Peterd (Mezőpeterd), avea la 1920, 1102 loc. români ortodocși, o biserică și o școală, dar fără preot și învățător. Comuna e curat românească.

25. Poci (Pocsaf), avea la 1920, 340 locuitori Români ortodocși și 1926 români gr. cat., total 2266. Comuna era în cea mai mare parte românească. Are școală și biserică unită, fără preot și învățător.

26. Paleu (Hosszu-Pály), avea la 1920, 497 locuitori Români ort. o biserică și o școală, dar fără preot și învățător.

27. Săcal (Körösszakál), comună curat românească, avea la 1920 1148 locuitori Români ort., o biserică și o școală, fără preot și învățător.

Mișcarea populației României în Decembrie 1934

Noul număr, depe Aprilie crt., al „Buletinului demografic al României” publică mișcarea populației țării în luna Decembrie 1934, și arată că în comparație cu statisticile anterioare, situația din ultima lună a anului trecut este foarte alarmantă.

Se constată o ușoară îmbunătățire a condițiilor sanitare din orașe, față de cele din Decembrie 1933. Datorită acestui lucru, mortalitatea generală a scăzut dela 18.5 la mie la 18.3 la mie, iar mortalitatea infantilă (a copiilor) dela 19.5 la sută de nou-născuți, la 19.0%.

La sate, în schimb, a crescut

și mortalitatea generală și cea infantilă, și anume mortalitatea generală dela 21.3 la mie la 22.5 la mie, iar mortalitatea copiilor dela 24.6% la 25.4%.

La orașe nu există spor natural (adecă sporul ce rămâne după scăderea morților din nașteri), și anume din cauza numărului redus al nașterilor, dar mai ales din cauza mortalității excesive, care a atins 21.7 la mie de locuitori orașeni pe toată țara, față de 20.8% din aceeași lună a anului precedent.

Iată cum se prezintă principalele fenomene demografice din luna Decembrie a anilor 1934 și 1933.

Luna Decembrie 1934 și 1933

	La orașe și sate împreună:		La sate:		La orașe:		Cifre absolute în întreaga țară	
	1934	1933	1934	1933	1934	1933	1934	1933
La 1000 de locuitori								
Natalitate	23.6	21.5	24.9	22.7	17.9	16.4	37 852	34,119
Mortalitate	21.7	20.8	22.5	21.3	18.3	18.5	34,943	32,975
Spor natural	1.9	0.7	2.4	1.4	10.4	12.1	2,909	1,144
Căsătorii	16.1	15.1	15.1	14.7	20.2	16.7	25,810	23,896
La 100 căsătorii								
Divorțuri	6.3	5.7	5.2	4.9	10.0	9.0	813	686
La 100 născuți-vii								
Născuți-vii nelegitimi	12.1	11.7	10.7	10.5	20.5	18.5	4,581	3,081
Născuți-morți	2.9	2.7	2.4	2.1	6.1	6.2	1,096	905
Morți s.b. 1 an	24.5	23.9	25.4	24.6	19.0	19.5	9,278	8,159

În afară de scăderea natalității și de creșterea mortalității generale, trebuie să remarcăm două fapte deosebite de grave, și anume: mortalitatea infantilă din mediul rural, care a depășit

25%, din numărul copiilor nou-născuți, și proporția de peste 20%, de copii nelegitimi la orașe. Asupra gravității acestor fenomene nu se poate insista îndeajuns.

O scădere alarmantă a sporului natural

Situația defavorabilă demografică a României din luna Decembrie are drept consecință reducerea sporului natural la 1.9%, o proporție cu totul neobișnuită în țara noastră. Dacă

descompunem această cifră, vedem că Bănatul și Oltenia sunt negative, iar excedentul cel mai mare îl dă Crișana și Maramureșul. (În trecut când situația generală era mai

bună, Oltenia nu figura între provinciile deficitare iar Crișana n'avea spor îmbucurător).

În orașe, excedentul natural este de — 0.1 la mie. Marea majoritate a orașelor sunt lipsite de excedent natural, având proporții imprenante de scăderi. As ZIMNICEA (—36.0%), DORHEI (—20.7%), IUȘ (—25.5%), etc. Că principală a scăderii mortalității copiilor vârstă de sub un an, câteva exemple care runcă o lumină cu defavorabilă asupra condițiilor sanitare marile noastre orașe: Craiova, unde au murit 27.8% din copii în anul de a împlini primul an al vieții, Brăila unde porția este de 22.2%, Botoșani cu 19.0%, Botoșani cu 25.6%, Iași cu 23.6%, Roman cu 28.2%, Oradea cu 21.8%, Cernăuți cu 19.1%, Tg.-Mureș cu 23.6%, Aradul cu 21.2%, și în fine Oradea cu 20.2%. Aceste cifre excesiv de urcate și pentru orașele noastre și chiar și pentru cele de lărnă.

Copii nelegitimi

Dintre copiii născuți-vii sunt nelegitimi. Dintre nașteri, 20.1% sunt copii nelegitimi. Deci combaterea căsătoriei constituie o problemă mare interes sanitar.

Memento!

În luna Decembrie s'au marcat că proporția de copii adepți a Românilor, cu care Români au mai născuți decât li-ar fi după proporția ce o are întreaga populație.

28. Ugra, la 1920 avea 182 locuitori Români greco-cat., fără biserică, școală, preot sau învățător.

29. Veched, avea la 1920 598 locuitori români ort., o biserică și o școală, dar fără preot și învățător.

30. Viriș (Vértes) avea la 1920 332 de loc. Români, gr. cat., o biserică și o școală, dar fără preot și învățător (V. act 209 | 933 conf. Prefectura jud. Bihor).

După această statistică, întocmită de prefectura jud. Bihor, numărul Românilor rămași în Ungaria, în Bihorul unguresc, ar fi de 18.075 suflete.

Acest număr de Români îl găsim numai în 30 de comune ale Bihorului unguresc, dar statisticile maghiare ne arată, că Români sunt răspândiți în peste 50 de comune ale acestui județ trunchiat și rămas în parte Ungariei. Deci Români din jud. Bihorul unguresc, în restul de 20 de comune, n'au fost men-

ționați de statisticile de mai sus ale prefecturii noastre de Oradea. Numai în cele 30 de comune arătate, numărul Românilor atinge, cu siguranță, cifra de 20.000 suflete. În restul de 20 de comune mai sunt vreo 4000-5000 de Români, în parte maghiarizați, printre masele ungurești.

Deci totalul Românilor din Bihorul rămas Ungariei, e de aproximativ 25.000 suflete (cu 9 mii mai mulți de cât arată statisticile maghiare dela 1930 că ar fi toți românii din Ungaria dela o altă).

O altă statistică întocmită de autoritățile românești (V. actul conf. No. 256 | 933 prefectura jud. Arad), ne dă în jud. Bihor (trunchiat) rămas Ungariei, următoarele cifre ale populației române:

1. Micherechiul are 3000 de locuitori Români, o biserică, 2 școli, un preot, Ioan Olah, a cărui soție este învățătoare în

comună, bunii români, preună educație exemplară a populației pur românești a comunei.

2. Comuna Apateu, 12 locuitori români, 1 biserică, o școală, un preot, fără învățător. Preotul Mureșan (fost un trădător, a cărui familie citi și vorbește românește, acest poporal de a vorbi românește și o școală și biserică.

3. Comuna Darvas, 12 locuitori români, cu o biserică, un preot, o școală și învățător. Lipsă totală de educație românească. Primpretorul ține școli pentru predica și învățare ungurească în biserică.

4. Comuna Peterd, 12 locuitori români, o biserică, preot. În comună domnește un mare dezordine și anarhie, neavând preot de încredere, neavând preot de încredere.

5. Comuna Săcal, 12 locuitori români, 1 biserică, fără preot și fără învățător dat un 13 ani. Români de 13 ani leac fără nici un izvor de educație românească.

Ungaria își revizuește orientarea internațională

Cluj. 18. IV.). — Nu este neapărată multă pătrundere diplomatică pentru a constata că politica externă a Ungariei a mers din eșec în eșec. O scurtă reținere a evenimentelor ne-ar putea desăvârși, dar nu vrem să ne ocupăm de acest

statutăm numai ultimul faliment al diplomației maghiare: revizuirea orientării în spre Italia, în care revizionismul maghiar și-a pus de zece ani toate

capetele. — Nu este neapărată multă pătrundere diplomatică pentru a constata că politica externă a Ungariei a mers din eșec în eșec. O scurtă reținere a evenimentelor ne-ar putea desăvârși, dar nu vrem să ne ocupăm de acest

statutăm numai ultimul faliment al diplomației maghiare: revizuirea orientării în spre Italia, în care revizionismul maghiar și-a pus de zece ani toate capetele. — Nu este neapărată multă pătrundere diplomatică pentru a constata că politica externă a Ungariei a mers din eșec în eșec. O scurtă reținere a evenimentelor ne-ar putea desăvârși, dar nu vrem să ne ocupăm de acest

Politica externă maghiară în jurul unor întorsături senzaționale

Politica externă maghiară se vede în fața unor prefaceri. După cum se știe, în trecut apropiat Ungaria s'a plasat aproape cu desăvârșire în interesele italiene. Chiar și-a rezervat o independență de acțiune fără importanță de Italia, a făcut acest lucru pentru a păstra ușa deschisă spre Germania.

În trecut ziarul „Morgen” la Viena a publicat un articol rațional, anunțând că cu prilejul remanerii ce se așteaptă a veni la ministru de interne Koloman Kánya va apărea acest post, și odată cu acesta se va produce o nouă orientare în politica externă ungară. Cercurile oficiale maghiare au desmințit știrea ziarului, totuși este sigur, că va pleca d. Kánya cedându-și actualului ministru de interne Kozma, ori va rămâne la loc, politica externă maghiară va cădea în fața unor întorsături senzaționale.

Am avut ocazia să stăm de vorbă cu un diplomat maghiar foarte bine informat, care ne-a dat următoarele lucruri de reține la marile schimbări de orientare ce se întrevăd în politica externă ungară: la momentul de față condu-

cătorii politici externe ungurești se trudește să ridice, pe cât posibil fără mult zgomot, șinele diplomației maghiare, depuse de aproape 15 ani! Trebuie să constatăm, că în fața opiniei publice

Italia nu mai are trecere în Ungaria

În adevăr, — a continuat diplomatul maghiar, — optimismul cercurilor oficiale maghiare, cu care au privit orientarea în spre Italia în vederea scopurilor lor politice, s'a dovedit cu totul exagerat. Căci, după cum s'a dovedit în ultimele săptămâni, Ita-

lia nu s'a bucurat niciodată de prea multă simpatie, și acest lucru nu a putut fi modificat nici chiar prin optimismul cercurilor oficiale conducătoare.

lia chiar dacă avea intențiunea de a asigura o platformă oarecare pretențiilor revizioniste ale Ungariei, este neîndoielnic că îi lipsea autoritatea necesară pentru a susține cu suficientă greutate aceste proiecte.

Înapoi la Germania

Astfel, — continuă diplomatul dela Budapesta, — pe măsură ce Italia s'a apropiat de Franța și prin ea de Mica Înțelegere, și pe măsură ce a ajuns față în față cu Germania, în aceeași măsură a dispărut entuziasmul cercurilor oficiale ungurești, față de prietenia italo-maghiară.

Conferința dela Stresa din zilele trecute a pricinuit apoi o decepție desăvârșită pentru cercurile oficiale dela Budapesta. Acordul intervenit între cele trei mari puteri în vederea apărării tratatului dela Versailles, cum și luarea de pe ordinea de zi a chestiunii egalei îndreptățiri în ce privește înarmările Ungariei și Bulgariei, dovedesc cu prisosință, că Italia s'a îndepărtat mult de punctele ei de vedere inițiale în ce privește problema revizionismului.

De-o parte deci faptele acestea, iar de alta credința că gestul energic al Germaniei a dat un nou imbold revizionismului, au pus pe conducătorii diplomației maghiare în fața unei alternative, și chiar dacă orientarea germană reprezintă pentru Ungaria o mai mare răspundere, ea este dispusă a lua acest risc în vederea împlinirii aspirațiilor ei naționale.

Dispozițiunea guvernului german, manifestată în ultimul timp, de a participa la pactul oriental, se opune numai ca formă și în mod trecător noilor drumuri ale diplomației maghiare.

Prin urmare, se anunță o orientare germană a politicii externe ungurești. Este sigurul punct stabil al diplomației maghiare

de după război, și nu ne surprinde cătuși de puțin. Mai mult ne-au surprins oscilațiile ei sentimentale din ultimul timp în ce privește orientarea spre Italia și Franța.

Ceeace trebuie să relevăm însă în mod deosebit, este o încercare ungară de a atrage într-o formă sau alta România și Jugoslavia spre această nouă orientare către Germania.

Chestiunea este extrem de interesantă, și cu toată cătuși de puțin în vederile noastre, o publicăm cu titlu de curiozitate, revenind asupra ei mai jos.

„Așa dar, a continuat diplomatul maghiar, după conferința dela Stresa Ungaria vede clar că raporturile de forțe internaționale nu sunt prielnice revizionismului, iar Germania, care după evenimentele din urmă a rămas purtătoarea de nădejdi a revizionismului ungurec, a fost nevoită a bate în retragere chiar și în privința propriei sale cauze. Faptele acestea au înlesnit ducerea la îndeplinire a noulor orientări externe a Ungariei!

Ungaria a ajuns să vadă că revizuirea pe cale pacifică este imposibilă, iar un război ar însemna pentru ea o catastrofă.

Astfel pentru Ungaria nu a rămas altă posibilitate, decât să-și găsească locul în cadrul proiectului german cunoscut sub numirea de Ostrau (întindere spre est.

a Ungariei, deaceia încearcă a atrage aceste trei țări în sfera sa de interese economice. Germania este o piață de desfacere importantă pentru produsele brute ale acestor trei state, și în același timp ocupă locul prim în importul articolelor industriale al celor trei țări. Este imposibil, ca o asemenea situație economică să nu aibă mai curând ori mai târziu și urmări de ordin politic.

Dar dezvoltarea acestor raporturi politice este impledecată de Mica Înțelegere. Cercurile politice maghiare sunt convinse — a continuat diplomatul maghiar — că Mica Înțelegere nu numai că pune preclă orice posibilități de înțelegere pacifică, — dar servește exclusiv interesele Cehoslovaciei.

După planul Ostrauului german, dat fiind conflictul polono-ceslovac pe de o parte, cel maghiaro-ceslovac și germano-ceslovac pe de altă parte, situația Cehoslovaciei va deveni dificilă. În timp ce Germania este mână de intenții sincere față de România și Jugoslavia, față de Cehoslovacia ea este plină de ură.

Un plan stângaci de a torpila Mica Înțelegere.

Diplomatul maghiar continuă apoi arătând că după părerea cercurilor politice ungurești, Auschluss-ul nu poate fi impledecat decât temporar. Iar dacă ei se va realiza, în Germania ar avea interesul ca să aibă dezvoltată linia germano-maghiaro-română până la Marea Neagră, la care s'ar adăuga Jugoslavia și Bulgaria. Repetă apoi, că dușmanul cel mai mare al acestei concepții este Mica Înțelegere, care ar sta prea mult în serviciul Cehoslovaciei, și reproșază dlui Titulescu, că la recenta sa vizită la Bratislava a declarat că d-sa și d. Benes sunt aceeași persoană. (Evident că accentuarea solidarității Statelor Micilor Înțelegeri displace Ungariei.)

Iar ca încheierea diplomatul maghiar întrebunțează vechiul argument ungurec al necesității unei înțelegeri româno-maghiare sub presiunea germano-slavă, căreia sunt supuse atât România cât și Ungaria.

Independența ființă de stat a celor două țări le impledecă pentru moment a sesiza acest pericol, continuă diplomatul maghiar, totuși ele trebuie să găsească calea unei colaborări.

Părerile exprimate mai sus au fost lansate de diplomația dela Budapesta, ca să vadă ce efect vor avea și ca să cunoască punctul de vedere românesc față de o eventuală orientare spre un acord româno-maghiar al cercurilor oficiale ungurești.

În ce privește scopurile mai îndepărtate ale diplomației maghiare, ele nu sunt deloc greu de întrezărit. Se încearcă pe alte căi ceea ce s'a mai încercat: Torpilarea Micilor Înțelegeri prin manevre politice, — cari nici ba-

Spre o înțelegere cu România și Jugoslavia

„Acest lucru impune însă o condițiune: clarificarea raporturilor dintre Ungaria pe de o parte și România și Jugoslavia pe de altă parte. Necesitatea acestei clarificări impune în centrul preocupărilor maghiare ideea unei înțelegeri cu România.

„Raporturile româno-maghiare sunt determinate de problema Ardealului! El este o parte integrantă a României, dar cu toate acestea, nu există om politic maghiar care să poată renunța pentru vece la Ardeal. Soluționarea definitivă a acestei chestiuni, pe căi pacifice și prin

bună învoială, pare a fi exclusă. Totuși, — crede diplomatul maghiar, — există posibilitatea soluționării temporare a acestei probleme.”

Iată mai jos cum își închipuie diplomația maghiară să soluționeze, — după propria sa mărturisire, „vremelnice”, — chestiunea Ardealului: printr-o manevră, care ar duce la disoluția Micilor Înțelegeri, forța aceasta politică ce ține Ungaria în șah de 15 ani, împedecându-o de a face vrece mișcare potrivnică celor trei țări învecinate.

Cât ar costa renunțarea „vremelnică” a Ungariei la revizionism

„Ungaria — a continuat diplomatul maghiar, — este dispusă să renunțe vremelnice la revizuirea față de România. Față de această concesione(?), România va trebui însă să dea contravalori serioase. Acestea sunt parte de ordin diplomatic, parte economice, ori de natură internă, România dovedind prin ele că e dispusă a trage toate consecințele acestui acord.

Concesiunile de ordin economic ar fi următoarele: să se renunțe la zidul vamal care desparte Ardealul de Ungaria. Prin sistemul preferențial reciproc să se facă posibilă între cele două țări o circulație de mărfuri liberă. Trebuie să se facă astfel, ca mărfurile maghiare să poată fi introduse liber în Ardeal și în Româ-

nia și viceversa. România va trebui să renunțe la măsurile și tendințele ei de a impledeca înțărirea economică a minorității maghiare (numerus valachicus etc.). Săcuilor să li se asigure autonomie culturală.

Acestea ar fi condițiunile soluționării vremelnice (!) a problemei Ardealului” a spus diplomatul maghiar.

Contele Bethlen, cu ocaziunea discursului său rostit la Dobriș, a și schițat în câteva locuri posibilitatea acestei înțelegeri. În timpul când a fost rostit discursul, cercurile maghiare erau înconvinse, că cu ajutorul Italiei revizuirea ar putea fi realizată. Deaceia, atunci, guvernul maghiar s'a oșms categoric proiectul contelui Bethlen. Ori, fostul

premier al Ungariei mai avea o condițiune: ca părțile de vest ale României (zona Rothermere) să fie restituite Ungariei. Evenimentele din ultimul timp îl fac pe guvernul maghiar să fie tot mai mult dispus a accepta proiectul contelui Bethlen.

Totuși există un punct esențial de deosebire. În timp ce contele Bethlen socotește revizuirea ca definitiv închisă prin rezultarea teritoriilor dela granița de vest a României(?), guvernul Gombos ar privi aranjamentul proiectat doar ca o soluționare temporară a problemei Ardealului.

Guvernul maghiar așteaptă ca primul pas să fie făcut de România. Înainte de toate el vrea să vadă clarificată situația dintre România și Germania. Căci, după proiectele ungurești, soluționarea problemei Ardealului ar impune ca România să-și găsească și ea locul potrivit în proiectatul Ostrau german.

Pentru Germania prietenia României și a Jugoslaviei este tot atât de importantă ca și a Ungariei (ba chiar mult mai importantă N.R.). Deaceia politica germană tinde spre a găsi o soluție, cel puțin „vremelnică”. În chestiunea Ardealului, care ar face posibilă o colaborare româno-maghiară.

Momeala

Germania nu ascunde, că consideră de mare interes pentru ea prietenia României, Jugoslaviei și

Fraudele budapestanilor dela Soc. „Lomaș“

Tribunalul din Arad a condamnat zilele trecute la trei luni de zile închisoare pe fostul procurist al societății forestiere „Lomaș“ dr. Eduard Grünfeld, pentru că a dat din partea societății o mită de peste un milion de lei unor inspectori financiari cari aveau să-i controleze impunerile fiscale.

Sentința aceasta e de sigur ciudată. Și-anume, pentru că în timp ce transmitătorul mitei, Grünfeld, e condamnat, și în timp ce mituitii sunt deasemenea osândiți (de Curtea de apel, după ce tribunalul arădan îi achitase), mituitorii au rămas nepedepsiți, deși mituirea s'a făcut aici, unde legea pedepsește și pe mituitorii, și-s decorați cu toate decorațiile românești, dela Coroana României în grad de cavalier până la Steaua României.

Cazul Grünfeld, anexă a cazului inspectorilor Man și Rebreanu, nu-i decât o foarte secundară latură a așa-zisei afaceri „Lomaș“.

Se cunoaște bine această afacere. Jupânii budapestani cari devastază codrii României sub firma „Lomaș“ iar pe-ai Iugoslaviei sub firma „Naschitz“, au fost acuzați și dovediți că au înșelat statul român la impozite prin bilanțuri false, și-au fost amendați cu 280 de milioane. Li s'a mai adus acuzația, rămasă până astăzi necercetată, că stăpânesc și exploatează în Săcuime terenuri cari prin tratatul de pace trebuia să revină statului român. Și-au mai fost acuzați și de alte daune aduse României — cifrate toate, în denunt, la peste un miliard de lei.

Datorită intervențiilor politicienilor, amenda s'a redus dela 280 de milioane la 10 milioane, achitate la administrația financiară din Arad.

De condamnare penală nici vorbă. D. prim-procuror de Arad Const. Vulpe s'a zbatut titanic

ca să-i pună pe capii societății înșelătoare pe banca acuzării, dar n'a izbutit. Instanțele au calificat fraudele simplă contravenție fiscală, și calificarea a rămas definitivă, deoarece recursul Curții de apel a ajuns la Casație tardiv. Jupânii dela Budapesta au rămas deci candidi, și și-au mutat centrala dela Arad la București ca să poată să opereze și mai nestingheriți.

Și în vreme ce la noi se întâmplă acestea, în Iugoslavia firma „Naschitz“ a aceluiași jupân budapestani e toată la dubă preventivă, dimpreună cu doi foști miniștri cari i-au patronat excocheriile, descoperite pe baza descoperirilor ce s'au făcut în România la „Lomaș“.

Procesul din Iugoslavia vine la rând îndată după Paști. Cei cari au putință să citească ziare iugoslave, să-l urmărească deaproape.

Săptămâna

În țară: Vacanță. Pe frontul partidelor nimic decât pregătiri la tabăra național-țărănistă a d-lor niu și Mihalache în vederea congresului. Deasemenea nimic nou pe frontul luptei începute de ministrul comerț și industrie în contra speculei.

Studentii s'au întrunit în congres anual la Craiova discutând cu aprindere și cu toată amplexarea problemelor naționale: cotoșirea străinilor, chestia evreiască, chestia orașelor, primejdia demoralizării și a imoralității, slăbiciunea sănătății obștești, starea românilor din Ungaria, din moc, din Bulgaria, din Ucraina, numerus valahicus, bertatea manifestărilor naționaliste, ș. a., alături de probleme strict studențești: cămine, taxele universitare, etc.

Ministerul de industrie a aplicat iarăși câteva amenzi întreprinderilor cari nu și-au înaintat datele referitoare la personalul românesc și la personalul străin. Degeaba! O întreprindere obișnuită să dea miia milioane și zeci de milioane, n'o să se impresioneze de amenzi de 10—20 mii ale ministerului.

A încetat din viață la București neîntrecutul scriitor Panait Istrati.

Săptămâna externă ni-a adus o îndepărtare a lui Ionel de Germania. Spre stupefacția generală a națiunilor înfierarea morală a Germaniei pe chestia cărui clauzelor militare ale tratatului de pace.

Infierarea gestului Germaniei a fost de altfel simplă demonstrație, fără niciun efect asupra faptei german. Importanța ei rezidă numai în aceea că în îndepărtarea Poloniei de Germania și în repararea marelui gafe ce s'a făcut în conferința dela Stresa, Austriei și Bulgariei. Ca să se ajungă la această rare, la hotărârea că nu se va permite imitarea gestului Germaniei, a fost nevoie de-o luptă uriașă a d-lor Iorgulescu, Rădulescu și Litvinov, sfârșită cu amenințări din partea Turciei că Turcia va revizui și ea clauzele militare referitoare la Dardanele, la Galipoli și la Neagră, dacă se va aduce vreo atingere clauzelor militare privitoare la Ungaria și la Bulgaria. La această amenințare, reprezentanții Angliei și Italiei au declarat imediat că între înarmările germane și cele ungurești și bulgărești nu e nicio legătură, cuvintele ale Ungariei și ale Bulgariei nu se vor adăuna și dacă s'ar produce nu se vor tolera.

La Stresa se hotărâse să se întrunească la 20 aprilie la Roma conferința statelor dunărene pentru a hotărâre nu se vor ataca unul pe altul. Ultimele știri anunșă că conferința s'a amânat pentru 10 Iunie — aceasta sigur din pricina Germaniei, care a găsit în infierarea sa dela Geneva un pretext ca să nu participe la conferința dunăreană. Ungaria care se îndepărtează tot mult de Italia și se dă în brațele Germaniei (în brațele lupului care-i va înghiți până în cele din urmă Panoniu) anunșase și ea că nu merge la Roma decât dacă i se dau asigurări mai dinainte. Se vede însă că și-a dat apoi seama de riscuri, căci și-a revenit apoi într-o punându-și ziaarele să-și domolească tonul, iar pe calea telefonică oficioasă să dea comunicate că conferința dunăreană e salută în Ungaria cu satisfacție.

În Bulgaria s'a întâmplat iarăși o criză politică. Guvernul Zaneff și-a dat demisia din pricina unor turări și-a unor neînțelegeri întâmplătoare în legătură cu ternerea câtorva opoziționiști, în frunte cu fostul ministru Tancov. Deoarece însă întâiele zvonuri în legătură cu criza au vorbit despre demisia ministrului externe Bataloff, tare-ar fi posibil să avem de-a face cu o schimbare de guvern pricinuită de situația internațională.

În Iugoslavia continuă campania electorală. Alegerile vor avea loc la 5 Mai.

Cehoslovacia se pregătește deasemenea de alegeri.

Ungaria își revizuieste orientarea internațională

(Continuare din pag. 7-a)

Faptul dovedește încă odată, cât de temută este în Ungaria Mica Înțelegere și cât de mult e preocupată diplomația maghiară de gândul unei posibilități de disoluție a acestui viguros și puternic instrument internațional.

Este interesant de constatat apoi, că Ungaria nici nu a ajuns încă să vadă situația internațională reală. Ea continuă a face o politică himerică, lipsită de baze reale, care o va duce la noi și noi decepții.

Pentru moment situația nu este deci cătuși de puțin coaptă pentru un acord român-ghior. Ungaria mai trebuie să lovească cu capul de pământ până se va cuminți și o dea realitatea, — apoi vom sta de vorbă. Așa că România, să renunțe la teorii naționale, să facă concesii economice Ungariei și minorităților maghiare, criticând și alianța cu Cehoslovacia, — este un proiect pilăresc cu care cercurătorii românești nu s'au vită. Căci, nu se gândesc și se vor gândi niciodată să ocupe în mod serios.

INFORMAȚIUNI

Săptămâna trecută au fost supuși la examen de limba română la Timișoara medicii minoritari oficiali (de stat și comunali) din ținutul Aradului.

Trei sau patru dintre medicii din Arad și județ, au renunțat să se prezinte la examen, din pricină că nu știu o iotă românește. Printre aceștia, precum ni se spune, e și doctorul din slujba primăriei Arad Stauber, fratele răposatului românofob Iosif Stauber din fruntea ziarului „Aradi Közlöny“. Înțelegem deci de ce un asemenea ins, care nu știe românește, a putut fi tolerat 16 ani în slujba primăriei românești a Aradului, luând o pâine cuvenită românilor!

În privința celorlalți vom reveni, deoarece rezultatul examenului nu s'a comunicat încă.

Ministerul muncii aduce la cunoștință că mâine, 23 Aprilie (Sfântu Gheorghe) stabilimentele comerciale și industriale nu vor funcționa.

Contele Ștefan Bethlen se află de-o săptămână „în vilagiatură“ în Italia.

Ziarele ungurești dau alarmă că se fac în Iugoslavia noi revizuirile de străini și că-l vorba să se dea afară din țară 20 de mii de unguri.

Firește, e vorba despre obișnuita revizuire anuală a străinilor, obișnuită în fiecare țară.

S'a comunicat Miercuri dela Budapesta că un avion unguresc de sport ce plecase dela Székesfehérvár la Szombathely a suferit un accident și i-au murit amândoi aviatorii.

Știrea aceasta trebuie năregită cu următoarele amănunte:

Și Szombathely și Székesfehérvár, orașe ungurești din Panonia, sunt centre de aviație militară. Deci chestia cu „sportul“ e minciună. De altfel aviația militară ungurească s'a boțezat și ea sportivă, totașa cum leventismul se chiamă „sport obligatoriu“.

„Budapesta (Rador) Fruntașul minorității germane Basch, a fost condamnat la cinci luni închisoare pentru propagandă antimaghiară“.

Așa! Și atât!

În schimb urmărim să vedem ce lucruri publice despre chestiunile dela noi, din partea succursalelor Radorului, ziarele maghiare. Bunăoară blăstămările apărute în presa ungurească dela noi și-apoi dela Budapesta despre rechizitoarele ce le face d.

prim-procuror Colfescu dela Cluj ziaristilor unguri dați în judecată pentru instigație în contra statului.

Înăspirea despre care vorbim în pagina întâia a pedepsei ce i s'a dat fruntașului german din Ungaria dr. Fraz Basch pentru că și-a îndemnat conaționali să nu-și maghiarizeze numele, a fost arătată astfel obștei românești de agenția noastră telegrafică.

Pentru românii dela orașe cari își închiriază localurile la străini

În coloanele acestea s'a stăruit adeseori asupra unei cauze principale a faptului că românizarea practică a orașelor noastre din provinciile desrobite nu înaintează dupăcum ar trebui: asupra păcatului ce-l fac acei români (particulari, autorități sau instituții) cari își închiriază localurile de prăvălii sau de ateliere la străini.

Am vorbit în special despre cazurile dela Arad, pentru că le cunoaștem de-aproape, și-am arătat că dintre câți proprietari români de case avem pe bulevard și pe străzile principale, nu-i unul care să nu-și dea de preferință localurile la chiriași străini, deși nu capătă dela ei mai mult decât dela români.

E o purtare de-a dreptul revoltătoare aceasta, și trebuie năfierată cu toată tăria. Trebuie să înțeleagă odată ai noștri, că nu-i destul să-și bată patriotic pieptul la nătrunirile naționaliste, ci trebuie să fie și în faptă români.

Pentru-acești oameni din pricina cărora reromânizarea orașelor noastre nu face practic niciun progres, transcriem din nr-ul dela 21 crt. al ziarului „Universul“ următoarea corespondență dela Făgăraș:

„În str. Regele Carol II comunitatea bisericii reformate din Făgăraș are o prăvălie, pentru închirierea căreia s'a anunțat

licitație. Dintre ofertanți cel mai avantajos pentru biserică a fost croitorul român Marhan, care a oferit chiria cea mai mare, și căruia i s'a adjudecat prăvălia, dându-i-se asigurări că în comitetul bisericii i se va adjudeca definitiv închirierea localului.

Deși i se comunicase de membrii comitetului bisericesc că prăvălia i s'a adjudecat lui, a doua zi croitorul Marhan este înștiințat că nu i se mai dă prăvălia. Între timp a sosit un ungur, din Sibiu, căruia biserică i-a închiriat prăvălia, nesocotind pe românul care oferise cea mai mare chirie.

Românul, prin d. avocat Masau, a somat biserică reformată, adevărat preotul de Marton Jaray, corespondentul pentru Făgăraș al ziarelor tendențioase „Brassol Lapok“ și anexele, să-i plătească despăgubiri.

Ca răspuns, preotul Jaray a trimis avocatului o scrisoare în care arată, că biserică dă prăvălia cui îi convine și că adjudecarea trecută românului n'o angajează“.

Luați aminte!

Cetiți și răspândiți:

„Gazeta Antirevizionistă“

Tipografia Diecezană Arad.